

Кайко В. І.,

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри кримінально-

правових дисциплін

Університету митної справи

та фінансів

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ: ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ

На сьогоднішній час медіація є одним із найпопулярніших альтернативних способів врегулювання спорів в розвинених країнах світу. Медіація – це міжнародний загально-вживаний термін, що відповідає українському терміну «посередництво» [3]. Цей процес передбачає залучення посередника - медіатора, який сприяє створенню позитивних умов для ефективного процесу комунікації та допомагає таким чином вирішити конфліктну ситуацію [2]. Також медіатору надається прерогатива в аналізі конфліктної ситуації для того, щоб сторони самостійно змогли обрати той варіант рішення спору, який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору.

Ефективність медіаційної процедури визнана Європейським Співтовариством, яке рекомендує її впровадження в якості основного методу альтернативного вирішення спорів на досудовому етапі та під час судового розгляду, що знаходить своє відображення в підписаній Україною Угоді про Асоціацію України з Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами [1].

В Україні дослідження процесу медіації набуває популяризації не тільки в рамках міжнародних відносин, а і в межах врегулювання господарчих спорів. Окремі аспекти медіації були висвітлені в працях таких вчених, як В. Т. Маляренко, А. П. Чернега, О. І. Кільдюшкіна, Г. В. Єрмоєнко, І. І. Присяжнюк, Ю. Л. Бошицький та ін [3].

Так, Миколаєнко Я. Ю. виділяє вісім фундаментальних принципів, яких необхідно дотримуватися при врегулюванні спору засобами медіації, а саме: 1) належна підготовка медіатора; 2) згода брати участь у суперечці; 3) неупередженість; 4) інклюзивність; 5) національна відповідальність; 6) відповідність міжнародній нормативно-правовій базі; 7) узгодженість і компліментарність посередницьких зусиль; 8) розробка якісних мирних угод [3].

Інше джерело наводить альтернативні принципи медіації, до яких відносять: 1) добровільність; 2) конфіденційність; 3) активна участь сторін; 4) прийняття відповідальності за наслідки конфлікту; 5) нейтральність і безоціночність [4].

Щодо видів медіації, то виділяють наступні: 1) Комерційна медіація (вирішення спорів між юридичними особами, юридичними особами і їх клієнтами, фізичними особами щодо вирішення майнових спорів, захист прав споживачів та ін.); 2) Сімейна медіація; 3) Медіація в організації (між співробітниками); 4) Трудові спори і конфлікти (в т.ч. пов'язані з підписанням колективних договорів); 4) Корпоративні спори і конфлікти (між засновниками, акціонерами і виконавчим органом, Радою директорів тощо) [5].

Тобто, дослідження в напрямку оптимізації та пошуку ефективних засобів вирішення конфліктних ситуацій набувають чинності. Метою даної доповіді також є спроба здійснити певний внесок емпіричного характеру в розвиток і розробку якісних алгоритмів медіаційного процесу. Доповідач наводить деякі особливості – тактичні дії, під час розробки плану вирішення одного господарчого спору між компаньйонами, які певний час були друзями і таким чином знехтували юридичну сторону щодо оформлення спільного бізнесу. За фабулою розвитку ситуації, деякий час, в процесі якого здійснювався розвиток їх спільного бізнес - проекту, суперечок між компаньйонами не виникало. Але як буває у багатьох випадках на практиці, коли прибутки починають зростати, починають і виникати суперечки. У даному випадку суперечності були пов'язані з: 1) часткою участі кожного учасника бізнесового плану; 2) хто і скільки задіяв виробничих потужностей; 3) розподілом сировини за якістю між суб'єктами процесу; 4) визначенням обов'язків щодо оплати і сум складських приміщень тощо. І кінцевим підсумком суперечки, що виникла, виступив розподіл прибутку.

Виходячи з рівня наукового заходу, на який виноситься доповідь, автор викладає матеріал у хронологічному порядку, відповідно розвитку ситуації, для вирішення якої звернувся один із компаньйонів до адвоката з проханням здійснити підготовку матеріалів для вирішення у суді. Під час збору і аналізу матеріалів (листів узгоджень, деяких платіжних документів, записів телефонних розмов на диктофон тощо), адвокат дійшов висновку, що існуючих матеріалів недостатньо для позитивного вирашного варіанту у суді. На цій основі сформулювалося два основних питання: 1) яким чином доопрацювати необхідний матеріал для судового вирішення спору; 2) розгляд необхідності і можливості, залученням до супроводження ситуації, що виникла, додаткового фахівця, зокрема, оперативного психолога. Так утворилася група, до складу якої увійшли 1) ініціатор звертання (один з учасників бізнес-проекту); 2) адвокат; 3) оперативний психолог.

Проблемним моментом у роботі групи щодо реалізації існуючих завдань, була та обставина, що другий учасник бізнес-проекту не мав бажання контактувати з колишнім другом і компаньйоном. Ця обставина створювала ускладнення щодо здійснення процесу медіації у класичному підході і за тими алгоритмами, що досліджуються вищенаведеними науковцями. Зокрема дотримання принципів

добровільності учасників у вирішенні спору, наявності активної рольової позиції тощо [4].

Після певної підготовки (аналізу матеріалів і збору додаткових даних), оперативним психологом було розроблено привід для зустрічі двох компаньйонів бізнес-проекту, а також двох сторонніх осіб по відношенню до другого учасника бізнесу (адвоката і оперативного психолога), перед яким справжня суть присутності останніх не розкривалася, що ще раз дає привід підіймати питання у дискусійному форматі щодо принципів, яких необхідно дотримуватися при врегулюванні спору засобами медіації [3].

Під час зустрічі, особливо на її початку, утворювалася атмосфера агресивності з боку другого учасника бізнес-проекту, яку до того ж провокував перший. Також слід відзначити, що і адвокат допускав певні професійні недоліки, зокрема, емоційну нестриманість по відношенню до другого компаньйона, тобто того, з ким і потрібно було вирішувати спір, чим ще більш ускладнював ситуацію. У такому випадку, подальший контроль над ситуацією було неформально покладено на оперативного психолога.

Таким чином, виходячи з наведеного, оперативний психолог виступив у ролі медіатора, який у кінцевому випадку взяв під контроль ситуацію і урегулював її, результатом чого було підписання протоколу намірів. У подальшому спірна ситуація до суду не дійшла, учасники бізнес-проекту знайшли за допомогою оперативного психолога-медіатора, компромісні варіанти, які задовольнили обидві сторони (у подальшому спільне майно і фінанси було поділено).

Особливо хотілось би зазначити, що ситуацію яку наведено у доповіді, було б доцільно розглядати у дискусійному куті. По-перше, з точки зору кваліфікації групи (адвокат, оперативний психолог) та її функціональності щодо врегулювання господарського спору. По-друге, оперативний психолог - це фахівець з певними функціональними обов'язками і повноваженнями, чи то є синоніми термінів «оперативний психолог» і «медіатор». Доречи у доповіді, термін «оперативний психолог-медіатор» було вжито навмисно з метою дискусійного характеру і оцінки, а може більш критичного підходу до його існування взагалі.

Автор доповіді сподівається на критичну оцінку її змісту, а також на більш практичну спрямованість в дослідженнях цього найпопулярнішого альтернативного способу врегулювання спорів та і конфліктів в цілому.

Список використаних джерел

1. Медіація та правові перспективи її розвитку в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://radako.com.ua/news/mediaciya-ta-pravovi-perspektivi-yiyi-rozvitku-v-ukrayini>

2. Медіація як спосіб врегулювання конфліктів. [Електронний ресурс]. – Режим.доступу:https://pidruchniki.com/12090810/psihologiya/mediatsiya_sposib_vregulyuvannya_konfliktiv

3. Миколаєнко Я. Ю. Медіація як ефективний засіб вирішення міжнародних конфліктів. [Електронний ресурс]. – Режим.доступу: Nfsp_2015 Медіація міжнародна.pdf-Adobe Acrobat Reader DC

4. Поняття медіації, характерних особливостей та етапів проведення у ДНЗ «МВПУПТ». [Електронний ресурс]. – Режим.доступу: <http://center-polygraph.org.ua/pdf/proj/pidtr.pdf>

5. Види медіації. [Електронний ресурс]. – Режим.доступу: <https://ukrmediation.com.ua/ua/vrehuliuvannia-sporiv/posluhy-z-mediatsii/vydy-mediatsii>

*Калиновський Б. В.,
завідувач кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент*

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Права людини це потреби та блага, які необхідні для комфортного життя. Тому їх забезпечення та утвердження є головним обов'язком держави. Суспільство довіряє владі за умови сприйняття нею цінностей людини і їх гарантуванням. Сьогодні в Україні відбуваються реформи, які направлені на демократизацію та гуманізацію суспільства. Це шлях тривалий і складний, при цьому саме від правоохоронних органів значною мірою залежить ефективність реалізації державної політики щодо забезпечення особистих прав людини.

Існує цілий комплекс проблем та невирішених задач. Так, заслуговує на увагу заява експертів української ініціативи Zero Torture, так за 2017 рік у країні понад 2300 осіб офіційно звернулися по меддопомогу через тілесні ушкодження, завдані поліцією. Проти правоохоронців було порушено 47 справ. При цьому лише 3% кримінальних справ про катування доходять до суду [1].

Експерти висловлюють стурбованість, що в Україні майже відсутнє ефективне розслідування катувань, водночас завдяки громадянському суспільству розвиваються ініціативи з превенції, зокрема Національний превентивний механізм.

Є необхідним розпочати ефективну роботу новоствореному органіві – Державному бюро розслідувань. Ще у 2016 році був підписаний Закон "Про